

Budapesti Szemle. — 1942. február 771. sz. Csengery János: *Ars Poeticák a világirodalomban.* Műfaji ismertetés a magyar irodalomra gyakorolt hatások kimutatásával. — Március 772. sz. Keményfy János: *Mikszáth világa.* Tanulmány Mikszáth jellemző művészetéről és humoráról, melynek alapja a paradoxon. „Ötletei azért oly kedvesek és szellemesek, mert mindig van bennük egy csöpp életigazság, vagy valami általános emberi gyöngéséget jellemző vonás s ezt paradoxon formájában meglepő szabatosággal tudja kifejezni“. — Csathó Kálmán: *Az irodalom elparlagiasodása.* Könyvpiacra, filmre, színpadra egyre terjed a technika, túlteng az anyagiasság és fenyeget az elipariásodás veszedelme. — Rédey Tivadar: *Megemlékezés Csiky Gergelyről.* Méltató összefoglalás Csiky pályája időálló alkotásairól. — Április. 773. sz. Kornis Gyula: *Nietzsche és Petőfi.* Mélyen járó tanulmány Nietzsche és Petőfi egymáshoz való viszonyáról, a következő szempontok szerint: Nietzsche romantikája, Nietzsche Petőfi-dalai, pesszimizmus és optimizmus a zenében, az *Apostol* és a *Zarathustra.* A két próféta: hisztorizmus és futurizmus. A német romantikus szellemnek jelentékeny része van a népelet, a népi erkölcsök és szokások, a népköltészet és a népművészet iránt való érdeklődés fölébresztésében és vizsgálatában. Itt van egyik szellemi gyökere annak, hogy Nietzsche annyira megbecsüli Petőfi népdalait, néprománcait s népi genreképeit. Ezek népi egyszerűsége, friss naivitása, érzelmi bensősége, hetyke elbizakodottsága, gazdagságában eredeti szépsége, belső gondolatrítmusa és zeneisége úgy megragadja, hogy Petőfit mindjárt a legmagasabb rendű költői mintaként értékeli. Nietzsche később a romantikától, — tehát a magyar romantikától is elfordul. Petőfit, akiért őszintén lelkesedett, később sohasem említi. — Kállay Miklós: *Az irodalom alkati betegségei.* Esmélgkedő értekezés arról, hogy ma a regényben és a drámában olyan irányzat kezd uralomra jutni, amely úgyszólván száműzi az irodalmat az irodalomból. A regényt és a drámát csak egy mentheti meg ebből az eltévelyedésből: az irodalom.

Corvina. — 1942. 2. sz. Cifalino, Giovanni: *La fortuna di Petőfi in Italia.* Petőfi az olasz irodalomban. Az olasznyelvű Petőfi-fordítások könyvészete (1868—1937) és 14 verse Teza, Maggi, Bolla, Pavolini, Sapienza, Sirola és Cassone fordításában. — Rigoli, Emiliano: *Alessandro Reményik.* Meleghangú megemlékezés.

Egyetemes Philologiai Közöny. — 1942. 1. sz. Alszeghy Zsolt: *Egy humanista haláltánc-vers magyar fordítása.* Az ismert halál-versek sorából kiemelkedik az a vers, amelyet Borosnyai Lukács Simeon idéz *Előknék könyve* című kiadványában (1771), Wesselényi Ferenc halálát sirató beszédében. Közli a XVI. század fordulóján élt humanistának, Jacobus *Wimpfeling*nek versét a halálról; az idézetet követi annak maga készítette magyar fordítása. — Angyal Endre: *Cseh humanizmus. német misztika, budai kancellária.* „A Jagelló-korszak kancelláriai humanizmusa lélekben távolabb került az új platonizmustól.

Célkitűzései már inkább etikaiak. szemben a Mátyás-kor esztétikai beállítottságával, s eszménye Erasmus, majd a lassan kibontakozó reformáció.“

Erdélyi Múzeum. — 1942. 1. sz. Janovics Jenő: *A Bánk bán nyomában* A tragédia sorsa és kolozsvári előadásainak kronológiája: ezek szerint Kolozsvárott az 1834-es második előadás óta számított száz év alatt 102 alkalommal került színre. — Gálos Rezső: *Barsay Abrahám*. Emlékezés az erdélyi testőrőr születésének kétszázados évfordulójára. arról, „amit Barsay Abrahámról tudunk s megjelöltük azt, amit még nem tudunk“. — Kristóf György: *Tudományos intézetek Erdélyben 1919-ig*. 28 könyvtár és 10 egyesület, társulat vagy múzeum működésének áttekintése.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1942. 1. sz. Viszota Gyula: *Gróf Széchenyi István, mint katona*. (1.) Részvétele az 1809-i francia háborúban. Szolgálat a 7. huszárezredben. (1810. jan. 1-től 1811. ápr. 30-ig.) — Radó Antal: *Arany és az olasz irodalom*. Arany olasz irodalmi kapcsolatai. (Tasso, Dante, Ariosto.) — Halasy-Nagy József: *Emlékezés Császár Elemérré*. Székfoglaló-émlékezés a Kisfaludy-Társaságban. „Pályájának külső sikerei belső harmóniának voltak az eredményei.“ — *Három levél Kazinczyhoz*. Az első magyar bibliográfus, Sándor István három tudakozó levele. (1811. szept. 25; 1812. febr. 24; 1813. május 5.) — *Vadnay Károly levelestárjából*. (1.) A Kisfaludy Társaság ereկletárjából közölt levelek. (Vadnay Károly adományozó levele Beöthy Zsolthoz, Kovács Pál, br. Jósika Miklós, Tompa Mihály, Szemere Miklós, Toldy Ferenc, Bernát Gazsi, Arany János és Vajda János levelei.) — *Szigligeti Ede levelei*. (2.) Családi levelezés 1861—1877 között. — *Az első dramaturg-kérdés a Nemzeti Színházban*. Hazucha Ferenc (Kelményi László) és Kuthy Lajos kérvénye és tervezete a Nemzeti Színházhoz a dramaturg-kérdésben (1839). — *Lévay József levele Gööz Józsefhez* (1879. okt. 24.). — *Bartók Lajos és gróf Festetics Andor levélráltása* Az örvény előadása ügyében. Bartók politikai szatirájára vonatkozó levelek (1895). — *Czuczor Gerely ismeretlen levele*. (1838.) — Könyvismertetések.

Magyarságtudomány. — I. évf. 1942. 1. sz. Eckhardt Sándor: *Magyarságtudomány*. „A magyarságtudomány szó újabb szempontot, a nemzeti organizmus szempontját fedi, és nem valami új tudomány jelölésére szolgál.“ Furtó pillantást vet a magyar tudományosság történetére: „senki sem kicsinyelheti le a magyar tudományosság hősi, úttörő korszakát, mert akkor vetették meg a komoly tudományos alapokat, melyekre aztán a magyar épületet is emlíni lehetett... A XX. század elején mindjobban lehetett észlelni, hogy a magyar szellemi tudományok lassan-lassan a nemzeti célok szolgálata felé fordulnak... Az irodalomtörténet kutatói között a germanisták keresték először a magyar és német irodalom kapcsolatait, őket követték a francia, az olasz és a többi nyelvek és művelődéstörténetek művelői... Érezzük ma is, hogy kellenének emberek, akik a régi vonalban folytatnák a munkát, hogy ismereteink ne csak a partikuláris nemzeti szempontok irányában fejlődjenek, hogy megtartsuk azt a széles egyetemes távlatot, mely minden emberi tudásnak feltétele... A Magyarságtudományi Intézet egyik főfeladatának tekinti, hogy a közönséget nevelje, friss, eleven kontaktusban tartsa a tudomány eredményeivel... Külön feladatok várnak az intézetre a magyar irodalomtörténeti kutatás terén: így

különösen a régibb magyar irodalom hozzáférhetővé tétele körül van sok tenni-való.“ — Győry János: *P. mester franciaországi olvasmányai*. A források megállapítása és filológiai összevetése. — Posonyi Erzsébet: *A Tar Lőrinc-monda és a Szent Patrik purgatóriumi víziók keletkezése*. A Tinódi-féle Tar Lőrinc pokoljárásáról és Zsigmond király bűnhődéséről szóló hegedősének kapcsolata Szent Patrik purgatóriumi víziójával. E töredék történeti alapját az újabb kutatás is igazolta. A purgatóriumi víziók eredete feltehetőleg a történelemelőtti idők pogány hagyományaira nyúlik vissza és ennek a legenda-ciklusnak egyik láncszeme a Tar Lőrinc-monda. — Csorba Tibor: *Turcica a magyar régrák lengyel poétájának költészetében*. A költő neve: Czahrowski z Czahrowa (kb. 1560 — kb. 1599.) — Kardos Tibor: *Adatok a magyar irodalmi barokk keletkezéséhez*. A magyar irodalmi renaissance és barokk közötti átmenet folyamatosan alakult ki a magyarországi latin történetírásban Bouffinitől kezdve Forgách Ferencen, Istvánffi Miklóson, Szamosközy Istvánon át egészen addig, amíg a költő Zrínyi Miklós művében klasszikus megfogalmazást talált. A magyar barokk lényeges eleme a „hit és fegyelem“, valamint XVI. századi történetírásunk sajátos történeteszemlélete, mellyel a „világszínpad“ gondolatát készítete elő. — Ifj. Vayer Lajos: *Széchenyi képe*. A legnagyobb magyar képmásait, mint a kortársak és az utókor Széchenyi-fogalmának fejlődését szemléltető ikonográfiai emlékeket tárgyalja. E szempontból a hiteles és művészi képeken kívül a népszerű ábrázolások is jellemző dokumentumok a magyar mult közvélemény-kutatása számára. A tanulmányt a képek értékes katalógusa egészíti ki. — Vajkai Aurél: *Népi orvoslás a dunántúli búcsújáróhelyeken*. — Bierbauer Virgil: *A székelýföld templomairól*. — Tikári beszámoló a Magyarságtudományi Intézetben folyó munkákról.

Nevelésügyi Szemle. — 1942. 3—4. sz. Vándor Gyula: *Móra Ferenc pedagógiai művésze*. „Magyarságunk és emberségünk ama legnagyobb értékei. igazi humanista nevelői és tanítómesterei közé tartozik, akinek varázserejét még nem használták ki eléggé, s akít mindig újból és újból közkinccsé kell tennünk magunk és a világ javára.“

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. — 1942. 7. sz. Hajdu János: *Arany János elmaradt tanári kitüntetés*. A nagykorósi gimnázium 1858-ban kiváló tanárát, munkásságának jutalmazásául kitüntetésre terjeszti fel, de a helytartótanács a kérvényt az iratesomók tengerébe süllyeszti.

Soproni Szemle. — 1942. 1. sz. Östör József: *Széchenyi István és Sopron*. „Széchenyi veszesületett s az atyai házban táplált magyarságát Erdély és Debrecen acélozta meg. Nemzeti érzése az egekig lobogott, ma is világító fényoszlop, de politikai cselekedeteiben határozottan felismerhető a Dunántúl és ebben Sopron megyének, tehát Sopronnak is higgadt szemlélete. Innen az ellentétek is, amelyek a legnagyobb magyar egyéniségében, úgy, mint annyi sok más jó magyaróban is, egymással küzdenek.“ — Csatkai Endre: *Az első soproni magyar színielőadás* (1792) szereplőinek levélváltásából.